

konieczne dla utrzymania ciągłości historycznej zarówno narodu Polskiego jak i wszystkich innych której razem z nim zamieszkiwały tereny Rzeczypospolitej. A owa tożsamość jest elementem niezbędnym dla utrzymania świadomości narodowej na której oparte jest społeczeństwo Polskie. Wprowadzanie do historiografii głównego nurtu narracji mniejszościowych świadczy także o drodze jaką przeszło Polskie społeczeństwo po roku 89'.

Lista wykorzystanych źródeł

1. Zieliński H. Historia Polski 1914–1939, Ossolineum, Wrocław 1985.
2. <http://ipn.gov.pl/obep-szczecin/publikacje/miedzy-ideologia-a-socjotechnika.-kwestia-mniejszosci-narodowych-w-dzialalnosci-wladz-komunistycznych-doswiadczenie-polskie-i-srodkowoeuropejskie>
3. <http://pamiec.pl/>
4. <https://ipn.gov.pl/aktualnosci/2014/rzeszow/debata-oksfordzka-postawa-bierna-polakow-wobec-zydow-w-czasie-ii-wojny-swiatowej-proba-oceny-lancut,-18-czerwca-2014>
5. <https://ipn.gov.pl/aktualnosci/2014/rzeszow/debata-oksfordzka-postawa-bierna-polakow-wobec-zydow-w-czasie-ii-wojny-swiatowej-proba-oceny-lancut,-18-czerwca-2014>
6. <http://pamiec.pl/pa/edukacja/wystawy>
7. http://ipn.gov.pl/aktualnosci/2015/lodz/prezentacja-wystawy-pt.-nieobecni-lodz,-25-sierpnia-2015-30-wrzesnia-2015?SQ_CALENDAR_DATE=2015-08-27

Maria Staszyńska

studentka Instytutu Socjologii

Uniwersytetu Warszawskiego

Opiekun:

doktor habilitowany,

profesor Sławomir Łodziński

TOŻSAMOŚĆ NARODOWA I POSTRZEGANIE PRAW MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH W POLSCE

Artykuł przygotowano w ramach międzynarodowego seminarium Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego (prof. Sławomir Łodziński) oraz Wydziału Socjalno-Psychologicznego Żytomierskiego Uniwersytetu Państwowego im. Iwana Franki (doc. Sergiusz Rudnicki, doc. Olga Sawyczenko)

W 2015 roku Centrum Badania Opinii Społecznej przeprowadziło badanie sondażowe na ogólnopolskiej próbie na temat postrzegania praw mniejszości narodowych i etnicznych oraz tożsamości narodowej [1]. Był to już drugi taki sondaż, po badaniu z 2005 roku, wykonanym niedługo po wejściu w życie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym [2]. CBOS interesowało, jak

Polacy postrzegają osoby należące do mniejszości i ich prawa oraz co się w tej kwestii zmieniło od 2005 roku.

Zgodnie z ustawą z 2005 roku za mniejszość narodową uznaje się grupę obywateli polskich, która jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej, w sposób istotny odróżniającą się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją, dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji, ma świadomość własnej historycznej wspólnoty narodowej i jest ukierunkowana na wyrażanie i ochronę, jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od co najmniej 100 lat, utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie. Ustawa wymienia dziewięć mniejszości narodowych: białoruską, litewską, niemiecką, ormiańską, rosyjską, słowacką, ukraińską oraz żydowską.

W badaniu proszono o wymienienie znanych mniejszości narodowych lub etnicznych. Z mniejszości narodowych najczęściej wymieniano Ukraińców (34%), Niemców (31%) oraz Żydów (21%). Białorusinów oraz Rosjan wskazało po 12% badanych. Pozostałe mniejszości narodowe, oficjalnie uznane w Polsce, pojawiały się stosunkowo rzadko: 8% Polaków wymieniło Litwinów, Czechów i Ormian tylko 2%, Słowaków 1%. Jeżeli chodzi o mniejszości etniczne, najczęściej wskazywano Romów (40%). Stosunkowo niewielki procent (8%) wymienił Tatarów, jeszcze mniejszy - Łemków (6%). Jedna czwarta Polaków nie zna żadnej mniejszości narodowej ani etnicznej.

W badaniu CBOS znalazło się pytanie o to, jakie prawa powinny przysługiwać osobom należącym do mniejszości narodowych lub etnicznych. Należy zauważyć, że pytano o prawa przyznane mniejszościom narodowym i etnicznym w ustawie z 2005 roku i formalnie obowiązujące w Polsce. W zdecydowanej większości respondenci byli zdania, że przedstawiciele mniejszości powinni mieć możliwość nauki swojego języka w szkołach polskich na dodatkowych lekcjach. Takiej odpowiedzi udzieliło 79% Polaków. Wynik ten nie różni się znacząco od odpowiedzi udzielonych na to samo pytanie w 2005 roku (82%). Stosunkowo duży odsetek ankietowanych (63%) uważa, że przedstawiciele mniejszości powinni mieć możliwość uczenia się w swoim języku, w 2005 tak samo odpowiedziało 61%. Natomiast prawie połowa Polaków (47%) uważa, że mniejszości narodowe nie powinny dostawać od państwa pieniędzy na podtrzymywanie własnej kultury i tradycji. Podobnie, aż 51% nie uważa, że powinny mieć możliwość porozumiewania się w swoim języku w urzędach lokalnych w miejscowościach, w których mieszkają. Odpowiedzi na te dwa pytania również niewiele różniły się od tych udzielonych w 2005 roku – odpowiednio 43 i 52%. Dwie trzecie pytanych odpowiedziało, że przedstawiciele mniejszości nie powinni mieć możliwości umieszczania tablic z nazwami miejscowości we własnym języku obok tablic z nazwami polskimi (60%). Tylko 18% Polaków w 2005 roku i 19% w 2015

roku uważało, że mniejszości narodowe powinny być zwolnione z wymogu przekroczenia progu 5% w skali kraju, aby wejść do Sejmu. Pocieszający jest natomiast fakt, że osoby, które zadeklarowały znajomość z przedstawicielami mniejszości narodowych lub etnicznych, chętniej są skłonne zgadzać się z przyznawaniem im praw do umieszczania tablic z nazwami miejscowości we własnym języku, nauki języka na dodatkowych lekcjach oraz otrzymywania od państwa pomocy finansowej na podtrzymywanie kultury i tradycji.

W tym samym sondażu pytano Polaków o to, co jest konieczne, żeby uznać kogoś za Polaka. Badani musieli wybrać dwie najważniejsze cechy z przedstawionej listy. Okazało się, że najważniejszym wyznacznikiem tożsamości narodowej jest autoidentyfikacja, poczucie bycia Polakiem (59%). W 2005 roku w ten sposób odpowiedziało 69% i wtedy również był to najczęściej wybierany wyznacznik. Drugim najczęściej wybieranym kryterium polskości było posiadanie polskiego obywatelstwa (40%) - i jest to wynik wyższy o 8% od uzyskanego w 2005 roku. Polskie pochodzenie wskazało natomiast 29% (25% w 2005r.). W ciągu dziesięciu lat nie zmienił się odsetek wskazujących jako kluczowy wyznacznik posługiwanie się językiem polskim, w obu przypadkach wyniósł on 20%. Podobnie sytuacja wygląda z uznawaniem za Polaka osoby mieszkającej na stałe w Polsce – 24% w 2015r. i 23% w 2005r. Natomiast aż o połowę zmalał odsetek uważających, że wyznacznikiem polskości jest wyznawanie religii katolickiej, z 14 punktów procentowych do 7. Ten wyznacznik jako najważniejszy wybierały głównie osoby deklarujące się jako wierzące i uczestniczące w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu. Częściej odpowiadały tak również osoby o prawicowych poglądach oraz słabiej wykształcone.

Kolejne pytanie dotyczyło podwójnej tożsamości narodowo – etnicznej. Pytano respondentów, czy jest możliwe, że ktoś czuje przynależność do dwóch krajów, ma dwie ojczyzny. Zdecydowana większość odpowiedziała twierdząco (odpowiedzi zdecydowanie tak i raczej tak) – 74%, zarówno w 2005, jak i w 2015 roku. Częściej takie opinie podzielają osoby lepiej wykształcone, młodsze, o wyższych dochodach, mieszkające w dużych miastach oraz należące do mniejszości lub deklarujące znajomość z przedstawicielami mniejszości narodowych lub etnicznych.

Polacy są podzieleni ze względu na postawy dotyczące przyjmowania polskiej kultury i języka przez obcokrajowców mieszkających na stałe w Polsce. Prawie połowa (49%) zgodziła się ze stwierdzeniem, że osoby, które mieszkają w Polsce na stałe, nie będące Polakami, powinny jak najszybciej przyjąć polską kulturę i język jako własne. Podobne wyniki uzyskano dziesięć lat wcześniej (46%). Nieco mniej (35%) zgadzało się ze stwierdzeniem, że Polacy mieszkający na stałe w innych krajach niż Polska powinni jak najszybciej przyjąć kulturę i język tych krajów jako własne. Przyjmowanie polskiej kultury przez

obcokrajowców za konieczne częściej uważają osoby słabiej wykształcone, starsze oraz niezadowolone ze swojej sytuacji materialnej. Natomiast rzadziej zgadzały się z tym stwierdzeniem osoby deklarujące przynależność do mniejszości lub znajomość z osobą należącą do mniejszości.

W sondażu badano również akceptację różnorodności kulturowej wśród Polaków. Okazuje się, że ponad połowa (52%) zgadzała się z twierdzeniem, że dobrze jest kiedy w jednym państwie mieszkają ludzie jednej narodowości. W stosunku do 2005 roku odsetek ten zmalał z 56%. Połowa była również zdania, że dobrze jest mieć za sąsiadów ludzi o odmiennej kulturze i tradycji (50%). Ta postawa również uległa drobnej zmianie, w poprzednim sondażu z tym stwierdzeniem zgodziło się 53% Polaków. Zdecydowanie częściej taki pogląd wyrażały osoby o lewicowych poglądach, w lepszej sytuacji materialnej, w przedziale wiekowym od 35 do 44 lat oraz osoby deklarujące przynależność do mniejszości narodowej lub etnicznej lub znajomość z przedstawicielami mniejszości.

Lista wykorzystanych źródeł

1. Tożsamość narodowa Polaków oraz postrzegania mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce. Komunikat z badań, Warszawa, Centrum Badania Opinii Społecznej, lipiec 2015.
2. Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, Dz.U. z 2005 roku, nr 17, poz. 141

Olga Wyzińska

*studentka Instytutu Socjologii
Uniwersytetu Warszawskiego
Opiekun:*

doktor habilitowany,

profesor **Sławomir Łodziński**

OŚWIATA W JĘZYKACH MNIEJSZOŚCI ORAZ JĘZYKU REGIONALNYM NA POZIOMIE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Artykuł przygotowano w ramach międzynarodowego seminarium Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego (prof. Sławomir Łodziński) oraz Wydziału Socjalno-Psychologicznego Żytomierskiego Uniwersytetu Państwowego im. Iwana Franki (doc. Sergiusz Rudnicki, doc. Olga Sawyczenko)

Studia filologiczne w Polsce pojawiały się w różnym czasie i na różnych uczelniach. Powodzenie ich rozwoju zależy zarówno od dostępności wykwalifikowanej kadry jak również kandydatów zainteresowanych podjęciem danych studiów. Na uczelniach polskich w